

ГУМАННО-МОРАЛЬНІ МЕТОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ

Анотація

У статті досліджуються існуючі нині загальні особливості, гуманно-моральних методів в політиці. Досліджуються гуманістичні дії в політиці, їх переваги і недоліки. Проаналізовано взаємовідносини моральності і політики. Гуманістична орієнтація в політиці, використання її у інтересах особистості, суспільства та людства.

Ключові слова: гуманізм в політиці, гуманізм, мораль.

Anotatsiya

In the article now existing common features, humane and moral methods in politics. Studied humanistic action in politics, their advantages and disadvantages. Analyzes the relationship of morality and politics. Humanistic orientation in politics, using it in the interests of the individual, society and humanity.

Klyuchovi words: gumanizm in polititsi, gumanizm, morality.

Найбільш повне і яскраве служіння політики і будь-якої іншої діяльності суспільства і всього людства має ґрунтуватися на принципах гуманізму. Гуманізм передбачає ставлення до людини як до найвищої цінності, повагу до гідності кожної особистості, її права на життя, вільний розвиток, реалізацію своїх здібностей і прагнення до щастя.

Гуманізм в політиці виражається в формах її організації, цілі і змісту, а також в засобах політичної діяльності. В сучасних умовах найбільш гуманною формою організації політики є демократична політична система, що базується на визнанні свободи і рівноправності всіх громадян, підконтрольності влади населенню, повазі гідності і прав людини.

Стосовно до цілей і змісту політики, гуманізм проявляється в її спрямованості на реалізацію інтересів людини, підвищення добробуту і поліпшення умов життя населення, зміцнення соціальної справедливості і миру. З цієї точки зору найбільш гуманною є політика, що забезпечує найкращі умови для задоволення потреб і вільного розвитку особистості.

Гуманізм проявляється в усуненні найбільш жорстоких, варварських форм політичного протистояння: воєн, застосування зброї масового знищення: ядерного, хімічного, бактеріологічного, екологічного і іншого озброєння, заборона тортур та інших засобів, що руйнують особистість або таких, що принижують людську гідність, а також у відмові від духовного насильства - маніпулювання свідомістю і поведінкою людей за допомогою спеціальних методів обману. Крім того, гуманізм проявляється в поєднанні політичних цілей і засобів відповідно до висунутого І. Кантом імперативом (вимогою, моральним законом) – де людина повинна розглядатися іншими людьми лише як мета, а не як засіб [4, с. 229].

Мораль необхідно розглядати як втілення гуманізму. Мораль це особлива, специфічна сфера суспільного життя, що включає свідомість, норми і реальну поведінку людей, заснована на оцінці будь-яких вчинків і дій з точки зору ідеалів добра (блага) і зла, справедливості і несправедливості та інших подібних критеріїв та ідеалів [4, с. 231].

Мораль передбачає оцінку громадських явищ не з індивідуальної, а з колективною і, в першу чергу, з загальнолюдської точки зору. Хоча існує і мораль групова, наприклад станова, класова, професійна і тощо. Проте, зазвичай, вона або виступає як специфічне вираження і переломлення загальнолюдських моральних принципів (наприклад моральний кодекс лікарів), або є проявом глибокого соціального розколу суспільства (мораль рабів і мораль рабовласників), або являє собою виродження, дегенерацію моральності (злодійська мораль), або свідчить про низький рівень морального розвитку спільності, що не піднялася до усвідомлення своєї приналежності до всього роду людського (мораль племені людоджерів, хоча в цьому випадку правильніше говорити лише про звичаї і вдачі як про зародку моралі).

Мораль ґрунтується на певному розумінні сенсу існування, цілей і призначення людини. Вона не утилітарна для окремих індивідів. Дотримання її норм і вимог не обіцяє їм який-небудь безпосередній особистої вигоди або користі. Моральна поведінка відрізняється безкорисливістю, високогуманною мотивацією. В цілому вплив моралі ґрунтується на внутрішніх, психологічних механізмах самоконтролю особистості, найважливішим з яких є совість.

Совість як верховний суддя морально-політичної поведінки. Совість - це емоційне переживання відповідальності людини перед самим собою, іншими людьми, суспільством, людством, Богом. Вона - провідник гуманізму в глибинах людської душі і в реальній поведінці індивіда. Вона - внутрішній суддя людини, що забезпечує самоконтроль особистості в усіх ситуаціях і особливо там, де політичний і громадський контроль взагалі неможливий [4, с. 232].

Совість перетворює індивіда з стадної тварини або високорозумної машини, робота в Людину. Релігійні мислителі, нерідко називають її «Божою іскрою» в душах людей, що дозволяє їм усвідомити самих себе і свою відповідальність перед людьми і Вищим Розумом. Людина із зруйнованою моральною саморегуляцією, позбавлена докорів сумління, перетворюється в небезпечну для суспільства і інших людей істоту. Не випадково Адольф Гітлер, проводячи людино людоненависницьку політику націонал-соціалізму, переконував своїх солдатів в тому, що він звільняє їх від хвороби, званої совістю.

Совість, поєднана з боргом і іншими моральними механізмами регуляції поведінки людей, виступає найбільш надійним гарантом гуманізму політики.

Взаємовідносини моральності і політики. Підхід до політики представлений, як моральний орієнтир суб'єктів політики, їх прагненням зробити її моральною, враховуючи при цьому соціальні реальності, сприяє гуманізації політики. У той же час життя показало, що спроби повністю підпорядкувати політику моральності в душі морального абсолютизму прирікають її на неефективність.

Мораль - це справа громадянського суспільства, особистої відповідальності, політика ж - галузь протиборства групових інтересів, вільна від моральності.

Родоначальником таких поглядів багато хто вважає Нікколо Макіавеллі. Дійсно, цей видатний мислитель, звільнив дослідження політики від релігійного і етичного контролю, поставив в центр політичного аналізу проблему ефективності політики, способів і засобів досягнення цілей. У своїй знаменитій праці «Державець» (1532 р) він стверджував, що політика повинна враховувати конкретний стан суспільних звичаїв, в тому числі моральну зіпсованість людей. Людина, що бажає завжди робити добро, при аморальному оточенні нічого не доб'ється, не будучи реалістом, і загине. Тому якщо в народі не розвинені громадянські чесноти і в суспільстві наростає анархія, то заради порятунку держави і порядку державець вправі використовувати будь-які, в тому числі і аморальні засоби. У приватному житті він зобов'язаний керуватися загальноприйнятими нормами моралі [2, с. 188-189].

Нікколо Макіавеллі, таким чином, зберігає мораль як регулятор приватного життя політиків, а також як благородну мету, що виправдовує аморальні способи її досягнення.

Спроби звільнити політику від моральних оцінок, поставити її по той бік добра і зла, як правило, робляються для того, щоб виправдати антигуманні дії або, принаймні, вивести політику з-під критики. Насправді ж вони ведуть до втручання політики в область моралі і до її руйнування.

Ігнорування політикою моральних цінностей робить її аморальною. У реальному житті аморальність політики - широко поширене явище. Це служить підставою для трактування політики і моралі як непримиренних протилежностей - добра (моралі) і зла (політики).

Чому ж у багатьох складається враження про політику як про «брудну», аморальне справу? Причини цього полягають не тільки в помилках людей, а й в реальних рисах політики яку проводить той чи інший політик, а також в особливостях загальної політики яка притаманна даній державі.

Можна виділити цілий ряд причин, що пояснюють уявну, а дуже часто і реальну аморальність політики. До них відносяться, вже згадані властивості влади розпоряджатися матеріальними і духовними благами, долями людей. Це дає високий престиж її власникам, тягне до державної «годувальниці» сприяє особистій славі і збагаченню.

В силу цих особливостей влади для забезпечення гуманної спрямованості політики, запобігання різного роду зловживань, суспільство потребує ефективної системи відбору не тільки компетентної, а й моральної політичної еліти, в забезпеченні дієвого контролю за можновладцями.

Реальна політика, дуже часто буває далека від моральності і називається багатьма «брудною справою». Однак повністю відірватися від моралі політика не може, бо це рано чи пізно веде до компрометації самої політики і деградації всього суспільства [1, с. 58].

Політик в силу своїх професійних занять повинен боротися зі злом, в іншому випадку він несе відповідальність за його перемогу.

Для того щоб окреслити межі впливу моральності на політику, Макс Вебер розділяє мораль на етику переконань і етику відповідальності. Етика переконань означає невідступне наслідування

моральним принципам, незалежно від того, до яких наслідків це призведе, не зважаючи на витрати і жертви [3, с. 201].

Етика відповідальності, навпаки, передбачає врахування конкретної обстановки, орієнтацію політики в першу чергу на її наслідки, внутрішню відповідальність політиків за ті результати своїх дій, які можна передбачити, готовність запобігти більшому злу, в тому числі і за допомогою зла меншого. Співвідношення етики відповідальності та етики переконань у реальних діях повинен визначати сам політик.

Таким чином можна сказати, що закріплення в нормах моральних вимог політичних організацій і перш за все в праві, що передбачає певні санкції за порушення моральних принципів - одне з найважливіших умов гуманізації політики.

Для своєї ефективності політичні інститути повинні бути розраховані не на святих, морально досконалих людей, а на звичайних громадян. Вони покликані сприяти звичайним людям в вираженні їх інтересів, захист прав і виконанні обов'язків, спонукати їх дотримуватися прийнятних для всіх «правил гри» - державні закони, що забезпечують поєднання індивідуальної користі з благом всього суспільства.

У сучасному світі центральним напрямком інституціоналізації моральних вимог до політики є права людини. Відповідно до документів, прийнятих світовою спільнотою, вони виступають універсальним критерієм оцінки гуманності політики, її людського виміру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакунин М.А. Государственность и анархия // Полн. собр. соч. — Т.2. — СПб., 1907.
2. Гаджиев К. С., Ильин В. В., Панарин А. С., Рябов А. В. Философия власти / Под ред. В. В. Ильина. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. — 271 с.
3. Политология: хрестоматия / Сост. проф. М.А. Василик, доц. М.С. Вершинин. — М.: Гардарики, 2000. — 843 с.
4. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию: Учебник для студентов высших учебных заведений. — М.: Аспект Пресс, 1997. — 447 с.

Вадим В'ячеславович Лучков — студент групи БТ-13б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vadimluchkov777@gmail.com

Науковий керівник: **Похило Ірина Данилівна** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Vadym V. Luchkov — student of group BT-13b, Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: vadimluchkov777@gmail.com

Supervisor: **Pokhylo Iryna D.** — PhD, associate professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.